

VIKTORIANA

elektroniska nyheter från Viktor Rydberg-sällskapet
december 2010

i samarbete med

Grönköpings Veckoblad

Nr 10 årgång 109

Elektriskt organ för Grönköping med omnejd

December 2010

TOMTEKANTAT

tillägnad Nykterhetskören Lyran

Kör

I granomhöljda tider
emot en Jul, så känd för Dig,
o, Tomtefar, Du skrider
i afton fram Din önskestig.
Din väg går lyst av strålar
från gatans julgirling,
och mitt å Torget prålar
en gran så finemang.
I hemmen, dit Du tågar,
man ivrigt slår sig ned
och undrande man frågar:
O, Tomtefar, vad har Du med?

I glada miner röjes
att allt en spänd förväntan är,
och en och var förnöjes
åt fyllda säcken som Du bär,
och alla stakar tändas
och granen ävenså,
så barren nästan bländas
av ljusens glansnivå.
Då höras barnen ropa:
”Nu är det Jul igen
och vi få allihopa
kalasa helgrymt under den!

Recitativ

Och dock, när Du i stolen sjunkit ner
och dröjer, nyttert fubblande med säcken,
Du följer Tomtarnas maner
och smakar först å godiset och knäcken.
Men sedan spejarblicken ser

hur upp ur säcken tusen klappar plockas;
 här är dock ingen som av mängden chockas,
 ty nu för tiden fås det ständigt mer.
 Vad dyrt som köpts, vad mera billigt fåtts,
 vad rent av gratis ner i säcken stoppats,
 det är en skörd som lika köpstarkt shoppats,
 ty så har julens klapptopp alltid nåtts.
 Gå fram, Du Tomtefar, var glad, var trygg,
 ty Du bär allas säckar på Din rygg.

Arioso

Till envar, som längtan griper
 efter Julmys, frid och mat,
 bär Du i din säck principer
 för ett hållbart Helgformat.
 Blir ej minsta klapp förgäten,
 blir all maten lyckligt äten,
 är Du den som hedras tål.
 Genom släkte efter släkte
 är det Du, som ständigt räckte
 fram Din säck som Julsymbol!

Kör

Blir ej minsta klapp förgäten,
 blir all julmat lyckligt äten,
 är Du den som hedras tål.
 Genom släkte efter släkte
 är det Du, som ständigt räckte
 fram Din säck som Julsymbol!

A:LFR.D V:STL.ND

(<http://www.gronkoping.nu/gronkoping/juldikt.html>)

Sinnligt sinnligt översinnligt

Märta Tikkanens nya bok *Emma & Uno – visst var det kärlek* har uppmärksammats flitigt i medierna. Den handlar om hennes morföräldrar. Uno Stadius var (läser jag i SvD 18.9) en betydande folkbildare i början av 1900-talet och bland annat en tid rektor för Brunnsviks folkhögskola. I boken framstår han som karismatisk, sexig, egocentrisk och allmänt förfärlig. ”De tillbringade nästan ingen tid tillsammans under sitt femtonåriga äktenskap. Uno var ständigt iväg på olika uppdrag. Vad fick Emma att till slut ta ut skilsmässa? ... Jag tror [säger Märta] att hon till slut får reda på att han har bedragit henne, antagligen i alla tider.”

Uno Stadius? Var har jag hört det namnet förut? Jo: författaren till boken *Viktor Rydberg och det översinnliga* (Stockholm: Bröderna Lindströms förlag, 1928). Den enda bok om V.R. som jag underlåtit att skaffa till min samling eller ens beställa fram på UB. Det översinnliga i titeln

fick mig att tappa intresset. Ordet ger mig associationer till lufttomma rum. Men kanske har jag felbedömt saken: kanske borde han ändå få en chans.

Rydberg som varumärke

Jönköpingsrestaurangen Amadeus (efter en centraleuropeisk kompositör) har bytt namn till Restaurang Rydberg, eller Rydbergs Bar Matsal. Hemsidan (<http://restaurangrydberg.se/>) säger inget om bakgrunden till namnet men berättar däremot att stället ligger i ett av stadens äldsta hus, uppfört 1791. Menyn avslöjar att man serverar Biff Rydberg (195:-) och Rydbergs gubbröra; fast där finns också namn som Wallenberg, Lindström och Rossini. Klassisk svensk restaurangkanon, verkar det. Min mailförfrågan om eventuella litterära anknytningar lämnas utan svar. Kanske är det snarare så att stället har kopplingar till Rydbergs Bar & Matsalar i Stockholm (<http://gastrogate.com/restaurang/rydbergs>), vars namn kommer från det kända hotellet. Både biffen och inriktningen verkar vara densamma. Loggan och neonskylten väcker ändå min undran: krumelutten före R:et i Rydbergs liknar väl bra mycket ett V?

... och som proveniens

För den som hellre vill fira den 18 december (Rydbergs födelsedag) med en enkel måltid i det egna hemmet vore det kanske inte fel att använda bestick med föremålets monogram? Pläterat matsilver, 18 delar – 9 gafflar, 6 skedar, 3 teskedar - tillverkat av franska firman Christofle, totalvikt 732,6 gram. Nyvärde 6500 kronor. Föremålen fanns med i Kaplans klassiska auktion

23 augusti 2008, utrop 2800, men fick ingen köpare och är nu tillgängliga i Kaplans butik <http://www.kaplans.se/kaplans/StoreArt.aspx?vId=460894> för 3360 kronor. Men vart har knivarna tagit vägen?

Nobels testamente igen

I en understreckare i SvD 7.10 skriver Åke Erlandsson under titeln ”Idealisk riktning pekar mot Viktor Rydberg” (http://www.svd.se/kulturnoje/understrecktet/idealisk-riktning-pekarmot-viktor-rydberg_5460819.svd). ”Var det liberala och kosmopolitiska författare av Viktor Rydbergs sort som Nobel ville ringa in med sin lika berömda som svårtolkade formulering i testamentet? Klart är att den grubblande uppfinnaren kände en djup själsfrändskap med diktaren”. Uppsatsen är delvis en remix av Erlandssons artikel i Jönköpingsposten 26.5.2009 (se Viktoriana 2009:3). Författaren för även fram hypotesen att Alfred Nobel hade ”den frisinnade journalisten Rydberg i åtanke” när han hösten 1895 övervägde att köpa Aftonbladet och lägga om dess linje i liberalare riktning. Och det är ju möjligt, men i så fall hade han inte frågat Rydberg, som vid det laget konsekvent undvikit presspolemik i nästan två decennier.

Svenskarnas Gud

Göran Hägg har skrivit en historia över kristendomen i Sverige (*Gud i Sverige*, Norstedts 2010). Som vanligt när Hägg är inblandad är det lättläst, underhållande och tvärsäkert. Hägg (som beskriver sig som ateist) ser kristendomens affärsidé som löftet om evigt liv åt trogna anhängare och eviga plågor åt resten; revisionister som avviker från denna linje ger han inte mycket för. Rydbergs insatser för demonteringen av statskyrkans tro och anseende ägnas några sidor i kapitlet ”Kan Gud ändra sig?” (s. 359ff). Men ni får läsa själva; skulle jag ge mig in på kommentarer skulle det här nyhetsbrevet inte komma ut före jul.

Veritas 26

är nu tryckt, och kommer förhoppningsvis att landa i er brevlåda inom kort – fast kanske först efter helgen. För att spara pengar har vi hållit nere formatet under portogränsen 100 gram, vilket visade sig motsvara 44 sidor. Något tema har vi inte i år, däremot kan man kanske säga att vi har ett halvtema: Viktor och Susen.

Men Snöfrid reste sig hög i stäven ...

På Bonniers konsthall i Stockholm pågår ännu (till 9 januari) utställningen *Scenväxlingar*. Bland de verk som visas är en installation av Ylva Ogländ med ingen mindre än Snöfrid i centrum (se Viktoriana 2009:1). Jag låter galleriet (<http://www.bonnierskonsthall.se>) sköta presentationen:

I sina verk rör sig Ylva Ogländ mellan parallellt existerande världar. Bakom en spegel möter konstnären sin tvillingsjäl Snöfrid och i verket *Snöfrids Destilleri* destillerar konstnären fram Snöfrid i form av dryck. Verket har en rituell sida och visas som en installation på Bonniers Konsthall.

Särskilt för *Scenväxlingar* utvecklar Ylva Ogländ även den nya installationen *Snöfrid och den seende platsen* med utgångspunkt i samarbetet med Dramaten. Snöfrid har fått kropp i en marionettdocka i naturlig storlek och dansar i ett slags födelsritual på Dramaten. Dansen har filmats och presenteras i en modell av Dramatens stora scen och salong på Bonniers Konsthall. Verket ses genom ett kikhål från gatan. Inne i utställningen möter besökaren dockan i full storlek tillsammans med Ylva Ogländs målningar och annan rekvisita.

På Ogländs (och Snöfrids) hemsida <http://www.ylvaogland.com> kan man läsa mer om hennes tvilling, som lever inne i speglar men strävar efter att ta fysisk gestalt i olika konstnärliga projekt. Men, uppriktigt sagt, jag tror inte att det finns så mycket av kopplingar mellan denna Snöfrid och Rydbergdiktens fylgia. Jag gissar att det är namnets magi som fångat Ogländ, precis som det antagligen fångade Rydberg när han stötte på det hos Snorre (*Norska kungasagor*) och som det antagligen fångade Selma Lagerlöf när hon stötte på det hos Rydberg (eller Snorre) och lånade det till ett av vildgässen i Akkas flock. Kopplingen finns nog snarare i mitt huvud. I DN:s recension 3.10 beskrivs Ogländs Snöfrid som en *avatar*, en term som jag gärna skulle låna in för att beskriva min uppfattning om Snöfrids roll i Rydbergs konstnärliga projekt. Men det får bli en annan gång.

Utställningen anmäldes bland annat i GP 8.10

(<http://www.gp.se/kulturnoje/1.456954-stort-drama-i-svart-titthal>) och i DN 3.10

(<http://www.dn.se/kultur-noje/konstrecensioner/scenvaxlingar-pa-bonniers-konsthall-1.1182409>).

Seriedebut

Amanda Svensson i Expressen 8.9.2010:

Serietecknaren Liv Strömquist har en förmåga att säga det man tagit som självklart, sedan länge tröttnat på att höra eller helt enkelt blundat för och med humor och träffsäkerhet få en att inse hur viktigt det är. Dessutom är hon i sina stunder Sveriges kanske roligaste person. Nya albumet *Prins Charles känsla* är fullt av sådana stunder.

I sin fjärde bok ägnar sig Strömquist åt kärlekens konstruerade väsen. Hon dissekerar, främst den heteronormativa, kärlekens mekanismer och strukturer i jakt på svar på frågor som: Varför tror vi oss äga vår partners genitalier? Varför blir kvinnor lyckligare när de skiljer sig medan män blir olyckligare? Varför blev Victoria Benedictsson så besatt av Georg Brandes, som ju på ett sjukt osoft sätt använde sig av ”negg-raggande” 120 år innan machogurun Neil Strauss lanserade begreppet? Och varför, varför tycks så många av dagens manliga komiker ha hämtat sin inspiration till relationsskämt från *Lilla Fridolf*? Strömquist hoppar på sitt karaktäristiska vis vilt mellan sociologisk teori, kulturhistoria och populärkultur, och märker ut sina källor med referenser. De individuella episoderna flätas skickligt samman till en helhet genom att karaktärer, från Gry Forssell till Viktor Rydberg, dyker upp för att illustrera eller kommentera i senare delar. [...] Alla som funderat på kärleken ur ett genusperspektiv borde läsa denna popversion av Carin Holmbergs *Det kallas kärlek*. De som inte ens snuddat vid tanken borde få den som stoltpiller.”

Jag hoppas att Amanda inte har något emot att jag norpat hennes text (som ju ändå finns på nätet <http://www.expressen.se/kultur/1.2126695/liv-stromquist-prins-charles-kansla>) för att få in en samtidsfläkt i mitt retromaniska nyhetsblad. Och naturligtvis också för den nyhet den förmedlar, nämligen att Viktor Rydberg nu gjort debut som *karaktär* i ett seriealbum. Dessutom i en så central fråga som kärlekens konstruerade väsen. Källan som Strömquist använder är Britt-Marie Näsströms bok *Nordiska gudinnor*. Näsströms felläsningar om östliga demonkvinnor spökar naturligtvis, men huvudpoängen är riktig: Rydberg ville inte acceptera att de forntida nordborna skulle ha låtit sina gudinnor älska på hedniskt vis. Uppgifter om t ex Freyas utlevande livsstil måste ha varit, menar han, sentida tillägg i nedsvärtande syfte. Berättelser om manliga eller hbt-aktiga gudars eskapader ansåg han däremot fullt trovärdiga. Strömquists harm får – kanske inte helt överraskande – utlopp i en Tomtenparafra som givetvis kommer att införlivas med Sällskapetets samling.

Rydbergpriset till Göran Rosenberg

Smålands akademi (<http://www.smalandsakademi.se/>) har för tredje gången delat ut sitt och Hallpressens kulturpris till Viktor Rydbergs minne. Mottagare blev Göran Rosenberg, som (säger motiveringen) ”under många år varit en sällsam och inspirerande röst i det svenska mediebruset. Han är en modig journalist och en välformulerad författare till flera böcker bland vilka *Det förlorade landet* blivit en klassiker. I sin strävan efter saklighet och pedagogik har han tagit sig an svåra frågor i dagsdebatten. Från *Vårt behov av rättvisa*, *Nationen på gott och ont*, *Om den globaliserade ekonomin till Gud är inte död*. Göran Rosenberg är väl inläst på de svårgripbara internationella konflikterna och har förmedlat sina genomtänkta ställningstaganden som medarbetare i radio, television och dagspress. Liksom Viktor Rydberg en gång skrev om de utstötta i samhället och möten mellan olika kulturer har Göran Rosenberg i olika sammanhang givit röst åt de utsatta, oavsett om de bor i USA, Israel, Palestina eller Sverige.” – Med all reverens för tidigare pristagare: det var roligt att man denna gång vågade sig ut i det politiska. Undrar vad det blir 2013?

Bilden från Rosenbergs hemsida
<http://www.rosenberg.se/goran.html>

Rydberg och Akademien

[Här fanns i det ursprungliga nyhetsbrevet ett orättvis och dåligt underbyggd kritik av ett föredrag som jag bara hade andrahandsuppgifter från. Avsnittet har strukits i nätversionen.]

Carl Larssons svärta

Göteborgs Konstmuseum ställer ut originalen till Carl Larssons illustrationer till *Singoalla* från 11 december till 10 april. ”De dramatiskt laddade, mystiska bilderna har en svärta som kontrasterar mot den ljusa idyll som många annars förknippar med Carl Larsson”, skriver man på <http://www.konstmuseum.goteborg.se/>, och fortsätter:

Trots att bilderna är mer än 100 år är de högst aktuella i dagens samhälle och intressanta att betrakta ur skilda mångfaldsperspektiv. Åskådaren bjuds in i en suggestiv bildvärld, rik på detaljer, ornament och symboler. [...] Verken har på senare år frekvent lånats ut till svenska och internationella muséer och konsthallar, och efterfrågas kontinuerligt.

Ett exempel på svärtan (som inte riktigt kommer fram i boktrycket) såg ni i *Viktoriana* 2010:1. Lite anas den även i denna bild, även om upplösningen är otillräcklig.

